

Рецензія на книгу *Аутизм і богослужіння: літургійна теологія*

Autism and Worship: A Liturgical Theology. By Arman Léon van Ommen. Waco: Baylor University Press, 2023; ISBN 9781481319898, (ebk.) “n.p.”

Марія ЛАХУД

Незалежний дослідник

Книга «Аутизм і богослужіння: літургійна теологія» порушує важливі питання та пропонує новий погляд на інклюзію в контексті богослужіння, зосереджуючись на досвіді людей з аутизмом. Автор Арман Леон ван Оммен пропонує читачеві переосмислити традиційні уявлення про інклюзію, аутизм і богослужіння, закликаючи до розгляду цих тем у сучасному церковному контексті. Він зазначає, що сьогодні існує багато досліджень на цю тему, написаних з перспективи Західного світу. Водночас, вважаючи, що богослов'я завжди залежить від історичного, соціального, політичного, культурного контексту, автор наголошує на необхідності досліджувати і розвивати богослов'я аутизму, спираючись на свій контекстуальний досвід.

Арман Леон ван Оммен народився в Нідерландах, довший час навчався у Бельгії, де і здобув докторський ступінь за спеціальністю «Богослов'я», а згодом переїхав в Шотландію на посаду старшого викладача практичного богослов'я в Університет Абердина. В Абердині він також працює співдиректором Центру аутизму та богослов'я. Він є автором низки публікацій на теми літургійного богослов'я і аутизму. Книга «Аутизм і богослужіння: літургійна теологія», опублікована в Baylor University Press, є другим великим здобутком автора в академічному світі. Перша книга «Страждання у богослужінні: Англійська літургія через призму історій страждених людей» (Routledge, 2016) стала результатом його докторського дослідження в Бельгії.

Книга «Аутизм і богослужіння» складається із шести розділів, кожен з яких заохочує до інклюзії у релігійних спільнотах, а також спонукає прислухатися до людей з аутизмом.

Перші три розділи зосереджуються на історії та розвитку термінології в сфері аутизму, поступово переходячи до теології аутизму та аутичного досвіду поклоніння в церквах. Ван Оммен починає книгу з аналізу термінології та підкреслює помилковість медичного погляду на аутизм. Спираючись на сучасних авторів у сфері теології аутизму, він стверджує, що світогляд церкви має змінитися від патологізації до визнання Божої присутності в кожній людині. Автор переконаний, що така світоглядна зміна стане початком розвитку інклюзії та церковного діалогу. Тому для поглиблення наукового дослідження в цій сфері, а також підтримки лідерства людей з аутизмом було засновано Центр аутизму та богослов'я в 2021 році (32).

У наступних розділах автор розглядає поняття «нормальності» і як наше розуміння нормального / ненормального впливає на церковні практики, зокрема на відсторонення (часто несвідоме) людей з аутизмом від церковного життя спільнот. На жаль, більшість досліджень на цю тему написані тими, хто не залучає людей з аутизмом до обговорення їхнього досвіду. Ван Оммен критикує такий підхід, за якого «нейротипові» люди намагаються подолати «проблеми» «нейровідмінних», пристосовувавши останніх до «норм». Натомість, автор пропонує поглиблений погляд на теологію людства та відображення Божого образу в кожній людині без виключень.

Окрім критичних зауважень, ван Оммен розповідає про позитивні приклади інклюзивних практик у церквах Великої Британії та Сингапуру. Наприклад, створення сенсорно чутливих середовищ та альтернативних форм участі (більш передбачувані структури / рутини служінь та місця для мобільності / рухливості) (171, 178). Це дозволяє людям з аутизмом відчувати себе цінними членами громади. Автор підкреслює важливість прислухатися до різних людей, щоб краще адаптувати церковні практики до їхніх потреб.

Автор завершує свою книгу практичними порадами, які впливають з його особистого досвіду і служіння людям у різних церквах. Дослідження супроводжується реальними історіями сімей, у яких є діти або рідні з аутизмом, і ці історії допомагають читачеві краще зрозуміти труднощі та успіхи в церковному житті.

Книга «Аутизм і богослужіння» буде важливою і для українських церков, де стереотипи щодо аутизму часто обмежуються категоріями «дефектології», «дефіциту» або «розладу». Навіть у деяких церквах, що прагнуть служити людям з аутизмом, ця допомога зводиться до адаптації або подолання труднощів (а іноді навіть до сприйняття людей з аутизмом, особливо невербальних, як об'єкти чи проекти), що лише підкреслює сприйняття аутизму як недоліку, замість розуміння того, що такі люди теж наділені дарами, необхідними для збудування Церкви Христа.

Ця книга буде цікавою не лише богословам, служителям та педагогам, але й кожному, хто прагне бути світлом Христа для інших. Для мене особисто – після понад десяти років роботи й служіння заради інклюзії в церкві, ще й взаємин із сім'ями, які мають дітей, що потребують різного рівня підтримки (а також дітей з

аутизмом) – книга Леона ван Оммена стала справжнім відкриттям. Автор кардинально змінив моє розуміння цієї теми, термінології та практичних аспектів служіння в світлі інклюзії.

Книга «Аутизм і богослужіння» – важливий внесок у богослов'я, зокрема літургійне, а також у розуміння інклюзії в церквах. Вона закликає до переосмислення традиційних практик поклоніння й пропонує бачення гостиннішої церкви, де кожен переживатиме Божу благодать.

Maria LANOUD

Independent researcher

Надійшла до редакції / Received 10.12.2024

Прийнята до публікації / Accepted 17.12.2024